

**EVOLUȚIA REGLEMENTĂRII AUDIERII MINORILOR ÎN CAUZELE
PENALE: ÎNTRE NECESITATEA AFLĂRII ADEVĂRULUI ȘI PROTECȚIA
PSIHOLOGICĂ A COPILULUI**

**EVOLUTION OF THE REGULATION OF HEARING MINORS IN
CRIMINAL CASES: BETWEEN THE NECESSITY OF FINDING THE TRUTH
AND THE PSYCHOLOGICAL PROTECTION OF THE CHILD**

Stas BUIUC,
Specialitatea Drept, gr. D 2401,
Coordonator științific: **BRIA Iulia**, dr., lector univ., avocat,
Centrul Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Rezumat: *Audierea minorilor în procedurile penale reprezintă una dintre cele mai sensibile activități procedurale, situată la intersecția dintre necesitatea stabilirii adevărului și obligația de a proteja integritatea psihologică a copilului. Acest studiu analizează evoluția cadrului legal din Republica Moldova privind audierea minorilor, evidențiind atât standardele naționale, cât și cele internaționale. Lucrarea examinează garanțiile procedurale introduse pentru a preveni victimizarea secundară, precum și deficiențele*

legislative și practice existente. O atenție deosebită este acordată echilibrului dintre eficiența procedurilor penale și interesul superior al copilului.

Cuvinte-cheie: minor, audiere, procedură penală, protecția copilului, protecție psihologică

Abstract: *The hearing of minors in criminal proceedings represents one of the most sensitive procedural activities, situated at the intersection between the need to establish the truth and the obligation to protect the psychological integrity of the child. This study analyzes the evolution of the legal framework in the Republic of Moldova regarding the hearing of minors, highlighting both national and international standards. The paper examines the procedural guarantees introduced in order to prevent secondary victimization, as well as the existing legislative and practical deficiencies. Particular attention is given to the balance between the efficiency of criminal proceedings and the best interests of the child.*

Keywords: minor, hearing, criminal procedure, child protection, psychological protection

Fenomenul asigurării și garantării drepturilor minorilor, precum și al îmbunătățirii acestora, constituie o temă de o importanță deosebită pentru asigurarea unei evoluții armonioase a societății. Astfel, majoritatea statelor urmăresc implementarea unor politici și mecanisme menite să orienteze dezvoltarea minorilor într-o direcție benefică, din punct de vedere social și moral. Printre statele care promovează în mod activ aceste obiective se numără și Republica Moldova, care contribuie la ameliorarea condițiilor de viață ale copilului prin diverse măsuri. Una dintre acestea o constituie integrarea standardelor și normelor internaționale în cadrul normativ național.

Evoluția reglementării audierii minorilor în procesul penal al Republicii Moldova trebuie înțeleasă în contextul transformărilor generale ale dreptului procesual penal, determinate de necesitatea armonizării legislației naționale cu standardele internaționale în materia protecției copilului.

Într-o primă etapă, normele procesuale nu distingeau în mod clar între participanții minori și cei majori, ceea ce conducea la aplicarea unor proceduri uniforme, insuficient adaptate nevoilor copilului. Practica judiciară și studiile de specialitate au demonstrat însă că o asemenea abordare poate genera efecte negative semnificative, atât asupra stării psihologice a minorului, cât și asupra veridicității declarațiilor obținute. În acest context, protecția internațională a drepturilor copilului s-a conturat ca un ansamblu de mecanisme și acțiuni realizate de state, în conformitate cu prevederile instrumentelor juridice internaționale și în cooperare cu organizații internaționale și neguvernamentale, având ca finalitate garantarea și promovarea drepturilor copilului, precum și asigurarea dezvoltării sale armonioase și formarea unei personalități autonome, capabile să exercite pe deplin drepturile și libertățile fundamentale. În acest sens, au fost adoptate o serie de acte internaționale menite să stabilească standarde în abordarea problematicii drepturilor copilului, printre care se numără: Declarația Drepturilor Copilului, proclamată prin Rezoluția nr. 1386 (XIV) a Adunării Generale a ONU din 20 noiembrie 1959; Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată la Geneva la 20 noiembrie 1989; Regulile standard minime ale ONU pentru administrarea justiției juvenile (Regulile de la Beijing), adoptate prin Rezoluția nr. 40/33 din 29 noiembrie 1985; Principiile ONU pentru prevenirea delincvenței juvenile (Principiile de la Riad), adoptate prin Rezoluția nr. 45/112 din 14 decembrie 1990; precum și Principiile de acțiune privind copiii în sistemul penal, adoptate în anul 1997 de Consiliul Economic și Social al ONU.

Analiza raportului dintre necesitatea aflării adevărului și protecția psihologică a copilului evidențiază existența unei tensiuni structurale, generată de natura însăși a procesului penal. Pe de o parte, organele judiciare sunt obligate să stabilească adevărul obiectiv, să administreze probe complete și să asigure tragerea la răspundere a persoanelor vinovate, ceea ce presupune obținerea unor declarații clare, coerente și detaliate. Pe de altă parte, expunerea minorului la proceduri repetitive, întrebări insistente sau situații tensionate poate afecta echilibrul său emoțional și poate conduce la apariția fenomenului de victimizare secundară, recunoscut în doctrină ca fiind una dintre cele mai grave consecințe ale interacțiunii copilului cu sistemul de justiție. Eficiența procesului penal nu poate fi realizată prin intensificarea presiunii asupra minorului, ci prin adaptarea procedurii la particularitățile acestuia, astfel încât să fie asigurată atât protecția copilului, cât și credibilitatea declarațiilor. Această abordare presupune o reconceptualizare a audierii, nu ca un simplu act de extragere a informației, ci ca un proces de comunicare asistată, în care tehnicile utilizate trebuie să țină cont de nivelul de dezvoltare al minorului și de capacitatea sa de înțelegere. Dificultățile frecvente a organului de urmarire penala apare în cadrul audierii persoanelor ce nu au atins pragul necesar de ani, adica majoratul. Necesitatea de a purcede înainte de audiere la anumite acțiuni: studierea persoanei atât din punctul de vedere psihologic, cât și al mediului social în care acesta trăiește și care îl formează ca personalitate, constituie o dificultate.

În acest context, în conformitate cu prevederile actelor internaționale și, în mod special, ale Liniilor directoare pentru acțiune privind copiii în sistemul de justiție penală, adoptate de Consiliul Economic și Social al ONU la 21 iulie 1997, se conturează o serie de principii fundamentale care dezvoltă și concretizează dispozițiile Convenției ONU privind drepturile copilului. Aceste instrumente internaționale recomandă statelor să reevalueze și să îmbunătățească în mod constant mecanismele de protecție a copiilor implicați în proceduri penale, în special în calitate de victime sau martori, astfel încât să fie asigurată protecția deplină a drepturilor acestora. Totodată, se subliniază necesitatea evitării contactului direct dintre copil și persoana acuzată, atât în faza de urmărire penală, cât și în cadrul procedurilor de audiere, în vederea prevenirii unor efecte negative asupra integrității psihologice a minorului. Garanțiile procesuale moderne instituite în legislația națională urmăresc tocmai realizarea acestui echilibru, prin crearea unor condiții adecvate desfășurării audierii și prin implicarea unor specialiști capabili să faciliteze comunicarea cu minorul. Utilizarea camerelor de audiere și a camerelor de vizualizare, precum și înregistrarea audio-video a declarațiilor contribuie la reducerea necesității audierilor repetate și la protejarea copilului împotriva contactului direct cu persoanele implicate în cauză. În același timp, participarea interviuatorilor specializați permite formularea întrebărilor într-un limbaj accesibil și evitarea sugestibilității, aspect esențial pentru obținerea unor declarații veridice.

Evoluția reglementării audierii minorilor în procesul penal al Republicii Moldova reflectă, în mod evident, tranziția de la o concepție formalistă, caracterizată prin aplicarea uniformă a normelor procesuale tuturor participanților, la o abordare diferențiată, fundamentată pe recunoașterea vulnerabilității specifice a copilului și pe necesitatea protejării integrității sale psihologice. Într-o etapă incipientă a dezvoltării cadrului procesual penal, minorul era tratat, din punct de vedere procedural, în mod similar adultului, fiind supus aceluiași reguli de audiere, fără a se ține cont de particularitățile sale de dezvoltare cognitivă și emoțională. O asemenea abordare s-a dovedit, în timp, insuficientă și chiar prejudiciabilă, întrucât practica judiciară și cercetările de specialitate au evidențiat faptul că expunerea copilului la proceduri rigide și adesea intruzive poate genera efecte negative asupra stării sale psihice, afectând totodată și calitatea declarațiilor obținute. Reformarea cadrului normativ a fost determinată de conștientizarea fenomenului de victimizare secundară, înțeles ca proces de retraumatizare a minorului prin interacțiunea repetată cu

organele judiciare, precum și de riscul producerii unor erori probatorii generate de sugestibilitatea și vulnerabilitatea copilului. Astfel, declarațiile obținute în condiții neadaptate pot fi influențate de factori externi, de modul de formulare a întrebărilor sau de presiunea exercitată asupra minorului, ceea ce conduce la diminuarea credibilității acestora și, implicit, la afectarea scopului procesului penal.

Ca răspuns la aceste realități, cadrul normativ a cunoscut o evoluție semnificativă, concretizată prin introducerea treptată a unor mecanisme speciale destinate audierii minorilor, menite să asigure un echilibru între necesitatea aflării adevărului și protecția copilului. Un prim element esențial îl constituie reglementarea audierii în condiții speciale, care presupune adaptarea mediului și a procedurii la particularitățile minorului, în vederea reducerii impactului emoțional și facilitării comunicării. Această formă de audiere are rolul de a preveni expunerea copilului la situații stresante și de a crea un cadru în care acesta să poată relata faptele într-un mod liber și neconstrâns, contribuind astfel atât la protecția sa, cât și la obținerea unor declarații autentice. Instituirea camerelor de audiere și a camerelor de vizualizare reprezintă o altă etapă importantă în acest proces evolutiv, aceste spații fiind concepute astfel încât să elimine caracterul formal și intimidant al mediului judiciar tradițional. Prin separarea fizică a minorului de ceilalți participanți la proces, în special de persoana bănuită/învinuită, se reduce semnificativ presiunea psihologică exercitată asupra copilului, prevenindu-se astfel inhibarea sau distorsionarea declarațiilor. Camerele de vizualizare permit organelor judiciare și celorlalte părți să urmărească audierea fără a interacționa direct cu minorul, ceea ce contribuie la menținerea unui echilibru între dreptul la apărare și protecția copilului. Înregistrarea integrală a audierii asigură transparența procedurii și permite verificarea ulterioară a modului în care aceasta s-a desfășurat, contribuind la creșterea încrederii în actul de justiție. În mod complementar, introducerea instituției intervievatorului specializat reprezintă una dintre cele mai relevante inovații în materia audierii minorilor, întrucât aceasta răspunde necesității adaptării comunicării la nivelul de dezvoltare al copilului. Intervievatorul, având pregătire în domeniul psihologiei sau al tehnicilor de audiere, are rolul de a formula întrebările într-un mod accesibil, de a evita sugestibilitatea și de a crea un climat de încredere, esențial pentru obținerea unor declarații veridice. Prin intermediul acestui mecanism, se diminuează riscul influențării minorului și se asigură o mai bună corelare între protecția acestuia și necesitatea aflării adevărului.

Mecanismele introduse nu au doar rolul de a proteja minorul, ci și de a spori eficiența procesului penal, prin crearea condițiilor necesare obținerii unor probe fiabile și relevante, demonstrând astfel că protecția copilului și aflarea adevărului nu sunt obiective antagonice, ci complementare.

Examinarea dispozițiilor Codului de procedură penală al Republicii Moldova relevă faptul că reglementarea audierii minorilor nu se limitează la instituirea unor mecanisme tehnice, ci este construită pe un fundament normativ complex, în care principiile procesuale generale sunt concretizate prin norme speciale, adaptate statutului particular al copilului în cadrul procesului penal. În această ordine de idei, obligația organelor judiciare de a stabili circumstanțele reale ale cauzei nu operează în mod abstract, ci este condiționată de respectarea unor exigențe procedurale care interzic utilizarea unor metode susceptibile să afecteze libertatea de exprimare a minorului sau să altereze autenticitatea declarațiilor sale.

Din această perspectivă, principiul aflării adevărului capătă o dimensiune calitativă distinctă în ipoteza audierii minorilor, în sensul că nu orice declarație obținută poate fi considerată utilă procesului penal, ci doar acea declarație care este rezultatul unei exprimări libere, neinfluențate și adecvate nivelului de înțelegere al copilului. Astfel, normele procesuale impun ca întrebările adresate minorului să fie formulate într-un limbaj accesibil,

să evite caracterul sugestiv și să nu inducă răspunsuri prestabilite, întrucât nerespectarea acestor cerințe poate conduce la denaturarea conținutului probator și la compromiterea finalității procesului penal.

Respectarea demnității persoanei se reflectă, în materia audierii minorilor, prin interdicția expunerii acestora la situații care pot genera teamă, intimidare sau disconfort psihic accentuat. Codul de procedură penală instituie, în mod implicit, obligația organelor de urmărire penală de a adapta conduita procesuală la particularitățile minorului, evitând formalismul excesiv și adoptând o abordare orientată spre protecția acestuia. Această obligație se traduce, în practică, prin limitarea duratei audierii, evitarea confruntărilor directe cu persoanele implicate în cauză și asigurarea unui climat de siguranță, care să permită copilului să relateze faptele fără presiuni externe. Reglementarea audierii minorului în calitate de victimă sau martor evidențiază, de asemenea, o serie de cerințe procedurale specifice, menite să garanteze atât protecția acestuia, cât și eficiența procesului probator. Astfel, legea prevede că audierea trebuie realizată cu participarea reprezentantului legal, iar, după caz, cu implicarea unui specialist în domeniul psihologiei sau al asistenței sociale, în scopul asigurării unei comunicări adecvate și al prevenirii oricăror influențe negative asupra minorului. Prezența acestor participanți nu are un caracter formal, ci reprezintă o garanție efectivă a respectării drepturilor copilului, contribuind la echilibrarea raportului dintre autoritatea organelor judiciare și vulnerabilitatea persoanei audiate. Prin urmare, norma procedurală nu operează exclusiv în interesul minorului, ci servește și scopului general al procesului penal, acela de a stabili adevărul pe baza unor probe fiabile. Particular, rolul reprezentantului legal și al specialistului implicat în audiere trebuie analizat din perspectiva funcției lor de garant al echilibrului procesual. Reprezentantul legal veghează la respectarea drepturilor minorului, intervenind atunci când procedura riscă să devină excesiv de intruzivă, în timp ce specialistul facilitează interacțiunea dintre organul judiciar și copil, traducând exigențele juridice într-un limbaj și într-o formă accesibilă acestuia. Această dublă intervenție permite evitarea situațiilor în care minorul ar putea fi influențat sau constrâns, asigurând astfel autenticitatea declarațiilor și consolidând valoarea probatorie a acestora. Analiza normelor Codului de procedură penală evidențiază faptul că acestea instituie un mecanism juridic complex, în cadrul căruia principiile fundamentale ale procesului penal sunt adaptate la specificul audierii minorilor. Importanța acestor dispoziții rezidă nu doar în protecția conferită copilului, ci și în contribuția lor directă la realizarea scopului procesului penal, demonstrând că respectarea drepturilor persoanei vulnerabile reprezintă o condiție esențială pentru obținerea unor probe credibile și pentru asigurarea unei justiții eficiente.

Aprofundarea raportului dintre exigența aflării adevărului și necesitatea protejării minorului relevă faptul că această relație nu se reduce la o simplă opoziție între două valori, ci implică o interdependență complexă, în care modalitatea de obținere a informației determină în mod direct calitatea acesteia. Doctrina subliniază că intensificarea presiunii exercitate asupra persoanei audiate poate conduce, într-o primă fază, la o creștere a volumului de informații furnizate, însă, concomitent, generează un risc semnificativ de diminuare a exactității și autenticității declarațiilor. În cazul minorilor, această realitate capătă o relevanță sporită, având în vedere particularitățile psihologice ale acestora, caracterizate printr-un grad ridicat de sugestibilitate și o capacitate limitată de a rezista influențelor externe. Din perspectiva validității probei, această situație ridică probleme esențiale privind fiabilitatea declarațiilor obținute în condiții neadaptate. Astfel, copilul poate fi influențat nu doar de modul de formulare a întrebărilor, ci și de atitudinea interlocutorului, de mediul în care are loc audierea sau de dorința de a răspunde conform așteptărilor percepute. Aceste elemente pot conduce la apariția unor declarații aparent coerente, dar care nu reflectă în mod fidel realitatea faptică, afectând în mod direct valoarea

probatorie a acestora. În consecință, problema nu se limitează la protecția psihologică a minorului, ci vizează însăși corectitudinea procesului de stabilire a adevărului, întrucât o probă obținută în condiții inadecvate riscă să fie compromisă din punct de vedere juridic.

Un alt aspect relevant îl constituie fenomenul internalizării sugestiilor, prin care minorul ajunge să integreze informații externe în propriul discurs, percependu-le ulterior ca fiind experiențe personale. Repetarea întrebărilor sau utilizarea unor formulări sugestive poate modifica memoria copilului, conducând la distorsionarea progresivă a declarațiilor. Această dinamică afectează nu doar conținutul declarației, ci și consistența acesteia în timp, ceea ce poate genera contradicții și poate diminua credibilitatea minorului în fața instanței.

În același timp, trebuie subliniat faptul că vulnerabilitatea minorului nu implică automat lipsa de fiabilitate a declarațiilor sale, ci dimpotrivă, impune adoptarea unor metode adecvate de audiere, capabile să valorifice capacitatea acestuia de a relata faptele într-un mod autentic. Astfel, calitatea probei nu depinde exclusiv de conținutul declarației, ci și de condițiile în care aceasta a fost obținută, ceea ce justifică necesitatea unei abordări procesuale diferențiate. În absența unor astfel de garanții, există riscul ca declarațiile minorului să fie fie supraevaluate, fie subevaluate, în funcție de percepția subiectivă a organelor judiciare, ceea ce afectează echilibrul procesual. Relația dintre aflarea adevărului și protecția minorului trebuie analizată prin prisma unui criteriu comun, și anume credibilitatea probei. Orice ingerință excesivă în procesul de audiere, chiar dacă este motivată de dorința de a obține informații suplimentare, poate compromite acest criteriu, transformând declarația într-un element probator incert. În schimb, o procedură adaptată particularităților minorului, care respectă ritmul și capacitatea sa de înțelegere, favorizează obținerea unor informații mai precise și mai stabile în timp, consolidând astfel valoarea juridică a probei. Tensiunea analizată nu trebuie interpretată ca o opoziție ireconciliabilă între două obiective distincte, ci ca o relație de condiționare reciprocă, în care protecția minorului devine o premisă indispensabilă pentru realizarea efectivă a scopului procesului penal. În acest cadru, eficiența actului de justiție nu se măsoară prin cantitatea informațiilor obținute, ci prin calitatea și credibilitatea acestora, aspecte care pot fi garantate doar prin respectarea rigorilor procedurale adaptate statutului particular al copilului.

Cadrul normativ al Republicii Moldova reflectă o orientare coerentă spre integrarea standardelor internaționale în materia protecției copilului, în vederea asigurării unei participări adecvate a minorilor în procesul penal. Evoluția reglementării audierii minorilor a condus la instituirea unor mecanisme procedurale menite să reducă impactul psihologic asupra acestora, inclusiv limitarea audierilor repetate și adaptarea condițiilor de desfășurare a acestora. Prin urmare, se poate constata că dezvoltarea acestor mecanisme permite realizarea concomitentă a scopului procesului penal și a protecției integrității psihologice a copilului.

Bibliografie:

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14.03.2003. Chișinău: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248–251, art. 699. Disponibil la : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=153183&lang=ro#
2. Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, adoptată la 20 noiembrie 1989. Disponibil la: <https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf>
3. Declarația Drepturilor Copilului, proclamată prin Rezoluția nr. 1386 (XIV) a Adunării Generale a ONU din 20 noiembrie 1959. Disponibilă la:

<https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2023-11/327ef3da-c4d0-4fff-9f76-8cbcd20fa8c1.pdf>

4. PILAT, Sofia; ARMANU, Igor. Aspecte procesuale privind audierea minorilor în cadrul procesului penal. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională, ediția a III-a, 07 decembrie 2023, Chișinău, 2023, p. 323–326. Disponibil la: <https://dspace.academy.police.md/wp-content/uploads/2025/07/2024-aspecte-procesuale-privind-audierea-minorilor-in-cadrul-procesului-penal.pdf>
5. POPA, Alina. Etica efectuării actului de audiere în cauzele penale cu infractori minori. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/655-664.pdf
6. Principiile de acțiune privind copii în sistemul de justiție penală, adoptate de Consiliul Economic și Social al ONU în anul 1997. Disponibil la: https://digitallibrary.un.org/record/271316/files/A_52_3_Rev-1-EN.pdf
7. Principiile Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Principiile de la Riad), adoptate prin Rezoluția nr. 45/112 din 14 decembrie 1990. Disponibil la: https://digitallibrary.un.org/record/105349/files/A_RES_45_112-EN.pdf
8. Regulile standard minime ale Organizației Națiunilor Unite pentru administrarea justiției juvenile (Regulile de la Beijing), adoptate prin Rezoluția nr. 40/33 din 29 noiembrie 1985. Disponibil la: <https://probatune.gov.md/files/getfile/156>
9. ROTARU, Sergiu. Studiu privind cadrul legal și practicile de audiere în condiții speciale a copiilor victime sau martori ai infracțiunilor în Republica Moldova. Chișinău, 2020. Disponibil la : https://justice.gov.md/public/files/dir_elab_acte_norm/Studiu_audierea_copii.pdf